

Utbildnings- och arbetsmarknadsförvaltningen
Elisabeth Stärner

2020-06-01

Dnr BIN 2018-154
BoU 2018-278
AN 2020-77

Bildningsnämnden
Barn- och ungdomsnämndens
Arbetsmarknadsnämnden

Återrapportering av insatser gällande handlingsplanen för kemikalier

Förslag till barn- och ungdomsnämndens beslut

1. Informationen noteras.

Förslag till bildningsnämndens beslut

1. Informationen noteras.

Förslag till arbetsmarknadsnämnden beslut

1. Informationen noteras.

Ärende

Linköpings kommun har tagit fram ett kemikalieprogram antaget av kommunfullmäktige i februari 2018 (KS 2016-235). För att uppnå en giftfri miljö och säkra en hållbar utveckling för invånarna behöver kommunens verksamheter arbeta för att få bort kemikalier med miljö- och hälsoskadliga effekter. Kommunen behöver också säkerställa en säker hantering av de produkter och varor med miljöbelastande kemiskt innehåll som används i kommunens verksamheter eller i kommunen upphandlad/beställd verksamhet.

Kommunens nämnder och kommunstyrelsen gavs i samband med detta i uppdrag att ta fram handlingsplaner med syfte att uppfylla intentionerna i kemikalieprogrammet. För nämnderna inom Utbildnings- och arbetsmarknadsförvaltningen togs en gemensam handlingsplan fram som fastställdes i vid barn- och ungdomsnämndens och bildningsnämndens sammanträden i oktober 2018 (BOU 2018-10-24§90, BIN 2018-10-25 §142).

Då förslaget till handlingsplan fastställdes fick Utbildnings- och arbetsmarknadsförvaltningen i uppdrag att under våren 2020 återkomma till barn- och ungdomsnämnden, bildningsnämnden och arbetsmarknadsnämnden för att redovisa uppföljning av genomförda insatser gällande handlingsplanen.

Beslutsunderlag:

Återrapportering av insatser gällande handlingsplanen för kemikalier. docx

Bakgrund

Kommunfullmäktige i Linköping antog i februari 2018 ett kemikalieprogram (KS 2016-235). Syftet med kemikalieprogrammet är att ta fram riktlinjer för hur användningen av hälso- och miljöskadliga kemikalier ska minska i kommunal verksamhet, kommunala bolag och i verksamhet som upphandlas av kommunen. Kemikalieprogrammet ska skapa gemensamma prioriteringar och driva på kemikaliearbetet inom Linköpings kommun och komplettera kommunens befintliga styrdokument inom miljöområdet.

Kemikalieprogrammet ska fungera som ett planeringsunderlag för kommunens förvaltningar och bolag med ändamålet att bidra till en giftfri miljö. Det är även tänkt att fungera som en inspirationskälla för invånare, företag, föreningar och andra verksamheter för att bidra till en ökad medvetenhet om kemikalier och uppmuntra till en förändrad användning av dessa.

Kommunens nämnder och kommunstyrelsen gavs i uppdrag att ta fram handlingsplaner med syfte att uppfylla intentionerna i kemikalieprogrammet. Handlingsplanen för respektive nämnd ska vara ett övergripande verktyg för att systematiskt minska användningen och förekomsten av utfasningsämnen och riskminskningsämnen inom nämndernas verksamheter och utgår från de prioriterade områdena i kommunens kemikalieprogram och de prioriterade områdena i denna:

”De material som används för att uppföra och förvalta byggnader och anläggningar i kommunal regi i Linköpings kommun innehåller inte kemikalier som utgör risk för människa och miljö.”

”De varor och tjänster som används i Linköpings kommunkoncern innehåller inte eller sprider inte kemikalier som utgör risk för människa och miljö.”

”Invånare och verksamheter i Linköpings kommun har den information de behöver för att kunna undvika hälso- och miljöskadliga kemikalier.”

För att kunna genomföra aktiviteterna har Utbildnings- och arbetsmarknadsförvaltningen tjänsteköpt en projektledare för arbetet med kommunens kemikalieplan. Projektledaren är till vardags kemilärare på Katedralskolan. I nulägesbeskrivningen nedan, beskriver han det arbete som genomförts under hösten 2019 och våren 2020.

Nuläge

Genomgång och rensning av produkter med farliga kemikalier och minskning av den totala mängden.

Samtliga grund- och gymnasieskolor fick i början av höstterminen 2020 ett utskick från t.f. utbildningsdirektör med erbjudande om stöd i det fortsatta arbetet när det gäller genomgång och rensning av farliga kemikalier.

Gensvaret var stort från högstadie- och gymnasieskolor, men uteblev helt från skolor med lägre årskurser. Detta beror troligtvis på att på låg- och mellanstadieskolor inte har kemisalar för kemiundervisningen och därför inte har rutiner för hantering av farliga kemikalier. Projektledaren har besökt samtliga gymnasieskolor och besökt eller haft mailkontakt med åtta av de elva kommunala högstadieskolorna. På flertalet grundskolor har projektledaren träffat ansvarig skolledare och någon lärare som har tilldelats ansvaret för kemikaliehantering i kemi och biologi.

Dessa möten har varit mycket positiva och har på flera skolor lett till att mängden kemikalier minskat och att destruktion av utsorterade kemikalier skett på ett miljömässigt korrekt sätt.

En uppföljning av det stora arbetet som gjordes med Giftfri Förskola var också inplanerat under våren. Tyvärr kunde detta inte genomföras på grund av rådande pandemisituation.

Politiker i barn- och ungdomsnämnden och bildningsnämndens kunskap om farliga kemikalier ska öka.

Inget ytterligare arbete har gjorts under året. Miljöstrategen på Kommunledningsförvaltningen hade planerat att ta fram och samordna en utbildning för politiker i samtliga nämnder. Denna har dock inte blivit av under året. Även den samordning av informationsinsatser till nämndledamöter och allmänhet som planerades har ställts in på grund av pandemin.

Kunskap om farliga kemikalier ska öka hos personal inom utbildningssektorn

Kunskapen om det nya europeiska regelverket REACH, EG och EEG är väldigt låg ute på skolorna. Projektledarens genomgång visar att det endast var en skola som hade märkt om sina kemikalier på ett korrekt sätt.

Projektledaren utförde en inventering om användandet av det kommungemensamma datorstödet KemRisk. Det visade sig att de flesta skolor inte använder registret alls och att flera nyanställda lärare på ett antal skolor inte visste att det fanns.

Vid besöken på skolorna har det framkommit att rektorerna behöver öka sin kunskap om sitt ansvar gällande kemikaliehantering. Stort fokus har lagts

framförallt på kemikaliehantering för kemiundervisning, men kemikalier hanteras även inom andra områden. Flera rektorer har inte några rutiner för kemikalier som används inom slöjd, bild, vaktmästeri samt städ och rengöring.

Många av de besökta skolorna har ingen rutin för destruktion av kemikalier och kemikaliespill, bortsett från det som används i kemiundervisningen.

Rektorer har möjlighet att delegera ansvaret för kemikaliehantering. För detta finns en särskild blankett som är gemensam för Utbildnings- och arbetsmarknadsförvaltningen.

Rutin för kemikaliehantering

Det är viktigt att det finns enkla rutiner för all kemikaliehantering och för alla delar av hanteringen. Eftersom detta saknades har stor del av projektets arbete under våren koncentrerats till att ta fram en enkel och lättförståelig rutin som passar på alla skolor. Målsättningen har varit att ha en rutin som alla känner till och som är lika oavsett vilken enhet/skola man jobbar på.

I detta arbete har projektledaren under våren tillsammans med tjänstemän på Miljökontoret, Räddningstjänsten och Kemrisk Sweden AB utarbetat en sådan rutin. Införandet av denna rutin kommer att kräva att man på många skolor behöver utse en kemikalieansvarig och mycket arbete måste ske ute på skolorna för att uppnå de krav som finns idag.

Inspektioner från Miljökontoret

Under läsåret har personal från Miljökontoret gjort inspektioner i 14 grund- och gymnasieskolors kemisalar. Projektledaren har granskat samtliga protokoll och mycket av det som påpekats är gemensamt för alla skolor. Vid dessa inspektioner i kemisalarna har hittills inga krav på sanktionsavgifter kommit. Noteras bör dock att en av våra gymnasieskolor under senaste året betalat en stor sanktionsavgift för felaktig hantering av brandfarliga kemikalier. Den nya rutinen för kemikaliehantering som tagits fram inom ramen för projektet kommer att eliminera dessa problem.

Miljökontoret har även påpekat andra detaljer som rör kemiundervisningen utifrån förordningens listor på utfasningsämnen och riskminskningsämnen. Miljökontoret vill skapa regler för Linköpings skolor som är skarpare än lagstiftningen. Detta har projektledaren ifrågasatt då det bedöms få negativa konsekvenser för utbildningen i form av minskade möjligheter att utföra praktiskt arbete (laborationer) i kemiundervisningen. Projektledaren har därför under våren fört en dialog som ännu inte är avslutad med ansvarig miljöinspektör på Miljökontoret kring hur Miljökontoret ser på kemiundervisning i grund- och gymnasieskola.

Att helt stoppa användningen av utfasningsämnen och riskminskningsämnen kommer att få stora konsekvenser för kemiundervisningen i skolan. Att söka efter alternativa praktiska uppgifter eller hitta alternativa kemikalier och omforma laborationsuppgifter kräver mycket tid då nya riskanalyser måste utföras och dokumenteras. Här krävs samarbetet mellan skolor och kemikalieansvariga som behöver avsätta tid för att utföra detta arbete.

Katedralskolan har även haft en inspektion av arbetsmiljö som inte direkt är kopplad till kemiundervisningen. Inspektören anmärkte då på att städleverantören inte förvarade städkemikalier på ett korrekt sätt och att enhetschefen inte hade uppdaterade säkerhetsdatablad på städkemikalierna. Dessa inspektioner kommer att fortsätta även på andra skolor när pandemin är över.

Kemrisk

Utbildnings- och arbetsmarknadsförvaltningen har upphandlat ett långsiktigt avtal med Kemrisk Sweden AB. Kemrisk tillhandahåller en databas som ger möjligheter att upprätta kemikalieförteckningar. Kopplat till dessa förteckningar finns ett stort administrativt stöd i form av uppdaterade säkerhetsdatablad, inventeringslistor, etikettutskrift mm. Projektledaren bedömer att det är nödvändigt att skolorna använder sig av detta system för ett likvärdigt arbete på skolorna med kemikalieförteckningar och för att uppfylla de lagkrav som finns. Det är också viktigt att alla enhetschefer och rektorer blir medvetna om de fördelar som systemet erbjuder för att ta fram bra och fungerande rutiner.

Samtliga skolor är idag redan anslutna till Kemrisk och flera skolor använder det redan idag. Dock är kunskapsnivån om databasens fördelar låg, vilket har gjort att fler skolor gjort egna lösningar som inte uppfyller lagstiftarens krav.

Projektledaren har tillsammans med personal från Kemrisk planerat flera utbildningstillfällen för kemikalieansvariga som skulle hållits under maj månad. Denna utbildning för kemikalieansvariga kommer att skapa förutsättningar för fortsatt samarbete med riskanalyser. Planen är just nu att genomföra den under hösten 2020.

Brandfarlig vara

En del av de kemikalier som används i kemiundervisningen, men även på andra ställen i en skola, kan kräva tillstånd från Räddningstjänsten i Östra Götaland (RTOG) för att förvara och använda.

Även här finns det nya regler för uppmärkning och förvaring som det inte finns så stor kunskap om i verksamheten. För att åtgärda detta har projektledaren under våren tillsammans med RTOG försökt utarbeta en enkel rutin för

hantering av brandfarlig vara. Denna finns också i den nya rutinen för kemikaliehantering

Slutord

Eftersom pandemin har påverkat undervisningssituationen för många lärare och därmed möjligheten att genomföra gemensamma utbildningsinsatser har det varit svårt att planera arbetet under våren. Det är många möten som blivit avbokade där det fortsatta arbetet skulle ha genomförts. Det innebär att det finns en hel del arbete som återstår innan den nya rutinen har kommit på plats ute på skolorna.

Kommunala mål

Arbetet med handlingsplan utifrån kemikalieprogram är kopplat till det kommunövergripande målet *Ett klimatsmart Linköping*.

Utbildnings- och
arbetsmarknadsförvaltningen

Anders Jolby